

יהודי של רחל או של לאה

שתי אחיות, כל כך שונות: לאה מעוניינת ביעקב ורחל מעוניינת בילדים. לכן לאה זוכה לבלות לצד בעלה שנים רבות, ואילו רחל נקראת 'רחל אמנו' משום שאצלה הילדים תמיד היו במרכז. על לאה ורחל בחיים של כולנו.

את מי רחל אוהבת?

זה התרחש לפני כמה שנים. כל עם ישראל היה שותף לשמחת החתונה של אריאל ושרה ביגל. אביה ואחיה של שרה נרצחו שבועיים קודם לכן, בפיגוע ירי רצחני שנערך ערב השבת כלה של שרה, ביום שישי ר"ח כסלו תשע"ו. בגלל הטרגדיה האיומה נדחתה החתונה בשבועיים, ולמרות השבר הנורא הזמינו בני הזוג את כל עם ישראל לחתונה, כדי להראות לשונאי ישראל שעם ישראל חי, ואיך למרות כל הצרות והאבדות, העם היהודי מוסיף לבנות חיים חדשים בארצו. ואכן, רבבות גדשו את אולמי 'בנייני האומה' בירושלים, ובתוכם גם רעיית ראש הממשלה. קהילות יהודיות רבות מרחבי העולם שיגרו נציגים עם מתנות לחתונה.

הכול גם התרגשו למשמע הבשורה ששרה ביגל ילדה בת בשעה טובה ומוצלחת.

מיקומו של הפיגוע, סמוך ליישוב עתניאל, היה בכביש 60, המכונה גם "דרך האבות". צפונה משם, מרחק כשעה נסיעה, ממוקם קבר רחל. מאחר ושמו של הנרצח, הי"ד, שזה לא מכבר צוין ה'ארציט' הראשון שלו, הוא יעקב, הרי שמן הראוי להזכיר את רחל, המופיעה כה רבות בחומש בראשית עד לפטירתה וקבורתה על אם הדרך [?] דרך אפרתה, בסמוך לאותו כביש 60 המוליך לאורך נחלת אבותינו.

בנישואי יעקב ורחל קרה דבר תמוה מאוד. אין ספק שיעקב אהב את רחל, כפי שהתורה עצמה אומרת מפורשות: "ויאהב יעקב את רחל" [?] ושוב: "ויהיו

בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" (ויצא כ"ט י"ח-כ).

אבל במציאות הכול היה הפוך. בפועל הוא התחתן עם לאה לפני רחל, ובנוסף לכך, לאה הייתה זו שילדה לו את רוב ילדיו. מתוך 13 ילדים היא ילדה שבעה. רוב חיי הנישואין הוא חי עם לאה. עם רחל הוא חי רק חמש-עשרה שנים, וכשילדה את בנימין [?] היא נפטרה.

כך גם בקבורתה. יעקב נקבר לצד לאה, ואם האירועים הקודמים בחייו לא היו בשליטתו, הרי שעל מקום הקבורה של רחל ולאה יעקב החליט. הוא עצמו קבר את רחל, כפי שהוא מספר בפרשת ויחי: "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל [?] ואקברה שם בדרך אפרת היא בית לחם" (מ"ח, ז).

בהמשך הפרשה, דקות ספורות לפני פטירתו, יעקב מצוה את בניו שיקברו אותו במערת המכפלה, והוא אומר: "שמה קברו את אברהם ושרה אשתו, שמה קברו את יצחק ורבקה אשתו ושמה קברתי את לאה" (מ"ט, ל"א). הוא מעיד על עצמו שהוא זה שקבר אותה שם.

הדבר מוזר ביותר; הוא אהב את רחל, אבל לפועל חי עם לאה וקבור לידה.

ישנם לפעמים דברים שהם לא כתובים במפורש בתורה אבל מרומזים בצורה שקופה.

אהבה חד-צדדית

אהבתו של יעקב לרחל ברורה, אך נשאלת השאלה [?] האם זו הייתה אהבה הדדית? האם גם רחל אהבה את יעקב? לזה אין רמז בתורה! אהבה ליעקב אנו מוצאים דווקא אצל לאה. היא זו שאהבה מאוד את יעקב. כשנולד לה בנה הראשון היא קראה לו ראובן, מדוע [?] "כי עתה יאהבני אישי" (כ"ט, ל"ב). לבן השני היא נתנה את השם "שמעון", וגם הוא ביטא את הרגשות שלה לבעלה. כך גם בבן השלישי: "הפעם ילוה אישי אלי [?] על כן קרא שמו לוי" (כ"ט ל"ד).

בפשטות, אישה שיש לה שני ילדים יכולה להחזיק אותם בשתי ידיים, אבל כשזה מגיע לילד השלישי הבעל חייב לעזור, אין לו ברירה: "ילוח אישי אלי".

לעומת זאת כשרחל ילדה סוף סוף בן, השם שהיא נתנה לו ביטא את רצונה: "ותקרא שמו יוסף, לאמור: יוסף ה' לי בן אחר" (ל, כד). היא רצתה ילד נוסף: "יוסף ה' לי בן אחר", לרחל היה רצון אחד בלבד ☞ ילדים.

השוני בין האחיות היה שלא רצתה ילדים כדי שבעלה יאהב אותה, ואילו רחל רצתה את יעקב כדי ללדת ילדים.

זה מתבטא לכל אורך הדרך: התורה מספרת שיום אחד ראובן הביא לאמו לאה דודאים. רחל חשקה בדודאים. אמרה לה לאה: "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני?" מיד רחל ענתה "לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך" ורש"י מוסיף: "לפי שזלזלה במשכב הצדיק" (ל, טו).

זה מתבטא גם בחילופי הדברים הקשים בנושא הילדים בין רחל ויעקב. רחל אמרה ליעקב: "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי". יעקב ענה לה: "התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן?!" (ל, א). יעקב אמר לה דברים חריפים כל-כך, עד שהמדרש אומר: "אמר לו הקב"ה כך עונים את המעוקות (המסכנות)?!" (ב"ר פע"א).

נשאלת השאלה, מדוע יעקב לא ענה כמו שאלקנה ענה לחנה כשבכתה על שאין לה ילדים. אלקנה ענה תשובה הרבה יותר מנחמת. הוא אמר: "הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים" (שמואל א, א, ח). הסיבה לכך פשוטה: אצל רחל הילדים היו המטרה הראשונה והעיקרית, ולכן לא יכול היה לנחם אותה עם תשובה כזאת.

ויש לומר שלכן אצל לאה, שהבעל היה העיקר, היא זכתה להינשא לו ראשונה, לחיות איתו הרבה שנים ולהיות קבורה לצדו. ואילו רחל, שהעמידה במרכז את הילדים, זכתה שתקרא "רחל אמנו". אף-על-פי שמבחינה מספרית היא הייתה האם של שני שבטים בלבד, ואילו רוב עם

ישראל לא מילדיה הביולוגים, עם זאת, מאחר וכל מטרתה בחיים הייתה הילדים, עד שמסרה את נפשה בפועל ממש ומתה בלידת בנה בנימין, היא הפכה ל"אם כל הבנים". ולכן ירמיהו הנביא בחר בה דווקא כאם המבכה על בניה כשילכו לגלות: "קול ברמה נשמע² רחל מבכה על בני' מאנה להנחם על בניה" (ירמיה לא, יד). ולכן לדורות היא נקראת בפי כל עם ישראל "מאמע רחל".

הנחת תפילין או הכנסת אורחים

מהי ההוראה עבורנו?

כידוע, שיר השירים מלמד אותנו שהיחס של הקב"ה ועם ישראל הוא כיחס של איש ואשה. הקב"ה הוא הבעל ואנו, בני ישראל, האישה. גם בעם ישראל ישנם שני סוגי נשים. יש את לאה ויש את רחל. ישנם אלו שבעיקר דואגים "למצות שבין אדם למקום", להם חשוב בעיקר היחס עם הקב"ה. הוא מתפלל כל יום, מניח תפילין, אוכל כשר, שומר שבת וכו'. כל המצות שבין אדם למקום הוא נזהר מאוד בקיומן, הקשר שלו עם הבעל, הקב"ה חשוב לו מאוד.

אבל מצוות "שבין אדם לחבירו"³ הילדים של הקב"ה הם לא כל-כך חשובים בעיניו. הוא לא רץ לבקר חולים ולהכניס אורחים, הוא לא ממש מחבב כל יהודי. היחס עם הילדים פחות חשוב לו. אלו הם היהודים בדוגמת לאה.

מאידך ישנם כאלו שישמחו תמיד לעזור ליהודי שני, הם הראשונים להתנדב כשצריך לעזור למישהו לעבור דירה. אם חלילה מישהו בצרה הם יהיו הראשונים שיטפלו במצב. אם למישהו נשרף הבית ר"ל, הם הראשונים שיתרמו לו. כל צרה של יהודי אחר נוגעת להם עד עמקי נשמתם, אבל מצות ש"בין אדם למקום", תפילין, אוכל כשר, תפילות, בית כנסת וכו', הם לא מתחברים לזה: הם טוענים "זה לא בשבילי". אלו דומים לרחל, שאצלה הילדים היו העיקר.

רבותי, זה לא באמת חייב להיות או רחל או לאה, בנישואים טובים זה יכול להיות גם רחל וגם לאה. אדם צריך לקיים גם מצוות שבין אדם למקום וגם מצוות שבין אדם לחברו, וכמו שהרבי אמר פעמים רבות, לא רק שזה לא סתירה זה לזה, אלא אדרבא: אדם שמחויב למצוות שבין אדם למקום גם את המצוות שבין אדם לחברו הוא יקיים בצורה אחרת. גם במקרה שהוא לא אוהב אדם מסוים, גם אז הוא יעזור לו. מדוע? מפני שהוא לא מקיים את המצוות כי הוא אוהב לעשות טובות לאנשים, אלא בגלל שהקב"ה ציווה בתורה ולכן הוא יעשה את זה גם כשאינו לו חשק וכו'.

רבותי, על אף שלאה אהבה את יעקב כל ימיו, הרי שיעקב אבינו גם שנים רבות אחרי פטירתה אהב דוקא את רחל. כמו שהוא מעיד על עצמו קרוב לחמישים שנה אחרי פטירת רחל, ימים ספורים לפני פטירתו: "מתה עלי רחל" ואומר על כך המדרש: "קשה עלי מיתתה של רחל מכל הצרות הבאות עלי" (רות רבה) (ראה גם התוועדויות תשמ"ח ח"ב, ע' 591). בנמשל זה הקב"ה, דהיינו, שבסופו של דבר הקב"ה אוהב את "רחל", את אלו שדואגים לבנים.